

قاجاق کالا در حقوق جزا ایران

تألیف:

مهدی شعبانی

دانشیار و استاد حقوق جزا و جرم‌شناسی

دانشگاه تهران

لیلا قربانی

کارشناس ارشد حقوق و جرم‌شناسی

وکیل پایه یک دادگستری

انتشارات آذر نهان

۱۳۹۴

سرشناسه	: شعبانی، مهدی، ۱۳۶۵ -
عنوان قراردادی	: ایران، قوانین و احکام
عنوان و نام پدیدآور	: قاجاق کالا در حقوق جزای ایران/مولفین مهدی شعبانی، لیلا قربانی.
مشخصات نشر	: تهران: راز نهان، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	: ۱۶۱ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۲۵۸-۷۶۴-۰
وضعیت فهرس نویسی	: فیا
موضوع	: قاجاق -- قوانین و مقررات -- ایران
موضوع	: کالاها -- قوانین و مقررات -- ایران
موضوع	: جرائم اقتصادی -- ایران
شناسه افزوده	: قربانی، لیلا
رده بندی کنگره	: ۴۱۰/۷۴۵/ش/۳۶۹۵ KM
رده بندی دیویی	: ۳۳۲/۵۴۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۰۰۱۴۱

آدرس: میدان انقلاب، اول جمال زاده جنبی، کوچه دانشور، پلاک ۱۲، واحد ۲ شماره تماس: ۰۲۱۶۶۰۱۸۴۱ - ۰۹۱۲۲۲۳۰۲۶۹
 آدرس الکترونیکی: raznahanbook@gmail.com
 آدرس سایت: www.raznahanbook.com

عنوان کتاب..... قاجاق کالا در حقوق جزای ایران
 مؤلف..... مهدی شعبانی، لیلا قربانی
 صفحه آرا..... رضا کاوه
 طراح جلد..... رضا کاوه
 ناشر..... راز نهان
 شمارگان..... ۱۰۰۰ نسخه
 نوبت چاپ..... اول ۱۳۹۴
 قیمت..... ۱۳۷۰۰ تومان

ISBN: ۹۷۸-۶۰۰-۲۵۸-۷۶۴-۰

فهرست

پیشگفتار.....	۹
مقدمه.....	۱۱
فصل اول: مفهوم شناسی و پیشینه‌ی تاریخی جرم قاچاق کالا.....	۱۵
مفهوم شناسی.....	۱۶
پیشینه تاریخی جرم قاچاق کالا در ادیان و حقوق ایران.....	۲۰
قاچاق در ایران باستان.....	۲۰
قاچاق کالا در حقوق ایران.....	۲۱
فصل دوم: ماهیت جرم قاچاق و انواع آن.....	۲۷
ماهیت جرم قاچاق.....	۲۷
انواع قاچاق کالا.....	۲۹
فصل سوم: ارکان متشکله جرم قاچاق و مجازات آن.....	۵۷
رکن قانونی.....	۵۸
رکن مادی.....	۶۰
رکن روانی.....	۶۴
مجازات جرم قاچاق کالا در قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز مصوب ۱۳۹۲.....	۶۸
شروع به جرم، معاونت در جرم قاچاق کالا و مجازات آن.....	۷۷
تخفیف، تشدید و تعلیق و آزادی مشروط و تکرار و تعدد جرم.....	۸۴

فصل چهارم: مقامات کشف، تعقیب و تحقیق جرم قاچاق کالا ۱۱۱

فصل پنجم: آئین رسیدگی به جرم قاچاق کالا ۱۳۹

آئین رسیدگی در مرحله تحقیقات مقدماتی ۱۴۳

آئین رسیدگی در مرحله رسیدگی و صدور حکم ۱۴۶

سخن پایانی ۱۴۹

منابع ۱۵۷

www.ketab.ir

پیشگفتار

آنچه مسلم است آسیب های جدی است که افتاد کشور از قاچاق کالا متحمل می شود . قاچاق کالا ضمن خدشه دار کردن اهداف حمایتی دولت موجب از بین رفتن آثار سیاستهای تعرفه ای و غیر تعرفه ای دولت می شود . ضمن آنکه عدم پرداخت عین دولت از سوی قاچاقچیان موجب کاهش سرمایه گذاری در صنایع ، کاهش حجم فعالیت های آنها و در داخل کشور و در نتیجه کاهش اشتغال می شود و با توجه به آنکه صنایع تولید داخلی مجبورند زیر ظرفیت خود فعالیت کنند ، در نتیجه قیمت تمام شده تولیدات بالا رفته منجر به افزایش تورم در داخل کشور می شود و در اینکه قاچاق کالا، زیان های جبران ناپذیری به اقتصاد کشور و سیاست های اقتصادی دولت وارد می کند، تردیدی نیست. نیز اینکه دولت باید با اتخاذ روش های مؤثر، با این پدیده زیانبار مبارزه کند، شکی وجود ندارد. اما فرض ما این است که نباید بهای مبارزه با قاچاق کالا را مردم بپردازند. به عبارت دیگر، نمی توان قوانین واردات و صادرات و مقررات گمرکی را بر مصرف کننده اعمال کرد. مصرف کننده وظیفه ای برای تمیز کالای قاچاق از غیر قاچاق ندارد و مالکیت مصرف کننده نسبت به کالای خریداری شده، ولو اینکه کالای مزبور از طریق غیر قانونی وارد بازار شده باشد، معتبر و قانونی است.

آنچه امروزه به جرائم اقتصادی مشهور شده است، متضمن لطمه شدید به نظام اقتصادی هر کشور و نیز نظام اقتصادی جهانی یعنی چرخه تولید، توزیع، حمل و نقل است. لذا سازمانهای بین المللی مانند سازمان ملل متحد و اتحادیه اروپا نیز در دهه اخیر در این خصوص، سیاست جنایی افتراقی با گرایش سخت گیرانه پیش بینی کرده اند. از آنجایی که مصادیقی از این جرایم مانند پولشویی و قاچاق جنبه جهانی پیدا کرده اند، به نظر می رسد که نظام حقوقی کشورهای مختلف در پرتو معاهدات بین المللی از جمله کنوانسیون مریدا، به سمت نوعی همگرایی در پیشگیری و مبارزه با این گونه بزهکاری گاه بر می دارند. این رویکرد، چه در بعد جرم شناختی و چه در بعد کیفری، از چند سال پیش با این سو، در گفتمان مسئولان قضایی، اجرایی و تقنینی کشور، به ویژه در قانون ارتقاء سلامت نظام اداری و مقابله با فساد به دلیل تمرکز بر پیشگیری وضعی، قانون مجازات اسلامی، به دلیل خارج ساختن این جرایم از شمول تعویق، تعلیق و مرور زمان و نیز قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز مصوب ۱۳۹۲ مشهود است. طرف دیگر یکی از مهم ترین منابع درآمدی دولت ها در حال حاضر درآمدهای گمرکی است که با نظارت و اعمال قانون بر ورود و خروج کالا از کشور تحقق می یابد. در کشور ما درآمدهای گمرکی سومین درآمد دولت بعد از مالیات و نفت است و مهمترین اثر جرم قاچاق نیز محروم کردن دولت از این منابع درآمدی است. البته اثرات مخرب قاچاق به این مورد محدود نمی شود. از بین بردن فضای اقتصادی کشور به یزغیثا الیت اقتصادی سالم و خارج شدن جریان ورود و خروج کالا از نظارت دولت نیز از تبعات قابل ملاحظه محسوب می شود. در سالیان اخیر افزایش حجم قاچاق کالا و ارز به کشور باعث توجه خاص مقامات عالی نظام به این معضل شده است. قاچاق در حقیقت جرم فرار از پرداخت حقوق و عوارض گمرکی است. بنابراین جرم قاچاق کالا و ارز، از حیث حقوقی، ریشه در قانون امور گمرکی، قانون مقررات صادرات و واردات و مقررات مبادلات مرزی دارد.

۱ مهدی شعبانی

۲ لیلا قربانی

مقدمه

یکی از جرایمی که امنیت کشورها را آشکارا، مستقیم و طولانی مدت خدشه دار کرده است قاچاق کالا است. طی سال های گذشته پدیده قاچاق به صورت یک عامل جدی و تهدید کننده اقتصاد کشور درآمده و در حال حاضر نیز از جمله موانع اصلی رسیدن اهداف برنامه های توسعه ی اقتصادی و اجتماعی کشور می باشد، متأسفانه در هر سه بخش ملی، خصوصی و تعاونی کشور قاچاق کالا مسبوق به سابقه بوده و این امر مبارزه جدی با این پدیده شر را دشوار و پیچیده نموده است. جلوگیری از ورود و خروج کالای قاچاق به کشور به منظور حمایت از صنایع داخلی، افزایش سرمایه گذاری مولد و اشتغال، کاهش فقر، افزایش درآمدهای مالیاتی و گمرکی، مقابله با اختلال در سیاست های تجاری و مالی دولت، جلوگیری از به هدر رفتن هزینه های کنترلی مرزها، جلوگیری از به هدر رفتن یارانه ها ضرورتی انکار ناپذیر بوده و قاطعیت در برخورد قانونی با ایادی سازمان یافته قاچاق امری است لازم چرا که مضرات قاچاق فقط به موضوعات از طرفی، یکی از مهم ترین منابع درآمدی دولت ها در حال حاضر درآمدهای گمرکی است که با نظارت و اعمال قانون بر ورود و خروج کالا از کشور تحقق می یابد. در کشور ما درآمدهای گمرکی سومین درآمد دولت بعد از مالیات و

نفث است. و مهمترین اثر جرم قاچاق نیز محروم کردن دولت از این منابع درآمدی است. البته اثرات مخرب قاچاق به این مورد محدود نمی‌شود. از بین بردن فضای اقتصادی کشور برای فعالیت اقتصادی سالم و خارج شدن جریان ورود و خروج کالا از نظارت دولت نیز از تبعات قاچاق محسوب می‌شود. در سالیان اخیر افزایش حجم قاچاق کالا و ارز به کشور باعث توجه خاص مقامات عالی نظام به این معضل شده است. قاچاق در حقیقت جرم فرار از پرداخت حقوق و عوارض گمرکی است. بنابراین جرم قاچاق کالا و ارز، از حیث حقوقی، ریشه در قانون امور گمرکی، قانون مقررات صادرات و واردات و مقررات مبادلات مرزی دارد.^۱

گسترش یده قاچاق و تأثیر مخرب آن در امر تولید و تجارت قانونی و سرمایه گذاری و اشتغال، خطر جدی و بزرگ است که باید با جدیت تمام با آن مبارزه کرد و بر همه ی دستگاه هایی که به نحوی می‌توانند بر این امر دخیل باشند واجب است که سهم خود را در این مبارزه ایفا کنند. اولاً باید کانون مرکزی این مبارزه در سطحی عالی، نزدیک به رئیس دولت و دارای اشراف قانونی بر دستگاه های ذیربط دولتی باشد. نیای تبلیغات متناسب و هوشمندانه و همه جانبه در خدمت این مبارزه قرار گیرد. ثالثاً برخورد فضا سازی نظامی قاطع و در ارتباط کامل با تصمیم گیری های آن کانون مرکزی باشد. رابعاً عزم جدی بر این باشد که عمل قاچاق برای قاچاقچی کاملاً برخلاف صرفه و همراه با خطر باشد و جنس قاچاق از ارزش مبادی ورودی تا محل عرضه آن در بازار آماج اقدامات گوناگون این مبارزه قرار گیرد.

سابقه جرم‌انگاری در زمینه مبارزه با قاچاق در کشور ایران به سال ۸۰ می‌رسد. قانون مجازات مرتکبین قاچاق مصوب اسفند ۱۳۰۶ که به موجب قانون سال بعد از آن نسخ شد، قانون مجازات مرتکبین قاچاق مصوب اسفند ۱۳۱۲ و همچنین قوانینی که در برهه‌های مختلف تاریخی با توجه به نیازهای روز به تصویب رسید، از قوانینی بوده است که در تاریخ قانونگذاری ایران در این خصوص به تصویب رسیده است. در مورد برخی اقلام نیز قانونگذاری خاص شده بود که از جمله آن ها، کالاهای نفتی و تجهیزات دریافت امواج ماهواره یا قوانین مربوط به ارز را می‌توان نام برد.

۱- عرب مازار یزدی، عباس، نقش موانع تجاری در پیدایش و گسترش قاچاق کالا در ایران، مجموعه مقالات همایش قاچاق کالا، موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی، تهران، ۱۳۹۲، ص ۱۶.

ماده ۱ لایحه جدید مبارزه با کالا و ارز مصوب ۱۳۷۴ مجمع تشخیص مصلحت نظام، قاچاق را این گونه تعریف می کند: ورود و خروج هرگونه کالا و ارز که در چارچوب قوانین مستلزم تحصیل مجوز باشد، برخلاف تشریفات قانونی به هر طریق یا به هر وسیله ای که وارد شود، قاچاق تلقی می شود.

به موجب قانون، نحوه اعمال تعزیرات حکومتی راجع به قاچاق کالا و ارز مصوب ۱۳۹۲، در مواردی که بهای کالا و ارز موضوع قاچاق معادل ۱۰ میلیون ریال یا کمتر باشد و یا در مواردی که بهای کالا و ارز قاچاق از ۱۰ میلیون ریال تجاوز کند ولی متهم در مرحله اداری حاضر به پرداخت جریمه باشد، اختیار ضبط کالا و ارز مورد قاچاق، به اداره های مأمور وصول درآمدهای دولت یا سازمان هایی که به موجب قانون مبارزه با قاچاق شاکی محسوب می شوند، واگذار شده است و در غیر موارد مذکور، پرونده به مرجع قضایی ارسال می شود.

باتصویب قانون تعزیرات حکومتی در مورخ ۶۷/۱۲/۲۳ که متعاقب قانون تشدید مجازات محکومان و گرانفروشان مصوب ۷/۱/۱۳ صورت گرفته هرچند برخی مواد این قانون اساساً به جهت تصریح قانون تعزیرات حکومتی نسخ صوری شد است که از جمله می توان به تعریف جرم احتکار و گرانفروشی که در مواد ۴ و ۲ قانون اخیر آمده است اشاره نمود لیکن درعین حال باتوجه به مفاد ماده ۵۶ قانون تعزیرات حکومتی که مقرر داشته «کلیه قوانین معایر با این قانون بارعایت ماده ۵۲ از تاریخ اجراء متوقف می گردد» می توان نتیجه گرفت که آن بخش از قانون تشدید مجازات محکومان و گرانفروشان که متضمن مجازات اشد موضوع ماده ۵۱ برقرار می باشد همچنان لازم الاجراء و برابر مفاد ماده اخیرالذکر استناد به آن برای اعمال مجازات اشد از سوی شعب رسیدگی کننده الزامی می باشد. بنابراین تلقی، ایرادی بدین شرح که قانون تشدید مجازات محکومان و گرانفروشان مخصوص گرانفروشی و احتکار می باشد و برابر تعریف مندرج در این قانون، اجرای آن صرفاً در مواردی است که کالای موضوع جرم یکی از اقلام پنج گانه مندرج در بند الف ماده ۱ قانون مرقوم باشد منطقی و موجه نمی باشد زیرا چنانچه ملاحظه می گردد عناوین مجرمانه متعددی به خصوص در ماده ۵ این قانون ذکر شده که نه تنها تحت شمول گرانفروشی یا احتکار قرار نمی گیرند بلکه کوچک ترین تشابهی با آن ندارد لذا نمیتوان گفت چون عنوان قانون، احتکار و گرانفروشی است پس عناوین دیگری که در مواد بعدی آن، جرم تلقی و برای آنها مجازات تعیین شده است، قابلیت استناد نداشته باشند، چرا که در چنین وضعی باید گفت قانونگذار کار لغو و

بیهوده ای را انجام داده که قطعاً چنین نمی باشد. به استناد مواد ۳۶ و ۱۰۹ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ قاچاق کالا و ارز از مصادیق جرایم اقتصادی است که اگر میزان مال موضوع آن ها یک میلیارد ریال یا بیشتر باشد؛ اولاً حکم محکومیت قطعی راجع به آن ها باید در رسانه ملی یا یکی از روزنامه های کثیرالانتشار منتشر گردد و ثانياً مشمول مرور زمان تعقیب، صدور حکم و اجرای مجازات نمی شوند. ماده ۵۷ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز مصوب ۱۳۹۲ نیز مقرر داشته «قاچاق کالا و ارز از مصادیق جرایم اقتصادی محسوب می شود» محقق در این کتاب به دنبال بررسی جرم قاچاق کالا در حقوق جزای ایران می باشد.